

ISTOTNE ZNACZENIE INTERPRETACJI PRAWNEJ

THE IMPORTANCE OF LEGAL INTERPRETATION

Ks. prof. dr hab. Józef Krzywda CM

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Polska

e-mail: jozefkrzywda@misjonarze.pl; <https://orcid.org/0000-0002-8369-3257>

Abstrakt

Artykuł podejmuje zagadnienie znaczenia interpretacji prawnej w procesie stanowienia i stosowania prawa kanonicznego. Autor wskazuje, że choć ustawa nie wymaga aprobaty adresatów, jej sens realizuje się jedynie wtedy, gdy jest ona przestrzegana, co podkreśla społeczny wymiar interpretacji prawa. Omówiono podstawowe rodzaje interpretacji – autentyczną, deklaratywną oraz doktrynalną – oraz przedstawiono zasady ich funkcjonowania zgodnie z normami Kodeksu Prawa Kanonicznego. W artykule analizuje się także kryteria poprawnej wykładni prawa, obejmujące interpretację gramatyczną, logiczną, analogiczną i teleologiczną, a także rolę *ratio legis* w rozumieniu normy prawnej. Odrębnie omówiono problem luk prawnych (kan. 19) oraz sposoby ich wypełniania zarówno przez organy stosujące prawo, jak i przez doktrynę. Autor podkreśla, że właściwa interpretacja nie tylko ułatwia stosowanie prawa, ale również sprzyja jego akceptacji i funkcji budowania wspólnoty kościelnej.

Słowa kluczowe: prawo kanoniczne, interpretacja autentyczna, interpretacja deklaratywna, interpretacja doktrynalna

Abstract

The article examines the significance of legal interpretation in the process of creating and applying canon law. The author argues that although a law does not require explicit approval from its recipients, it fulfils its purpose only when it is observed, which highlights the social dimension of legal interpretation. The study discusses the main types of interpretation – authentic, declarative, and doctrinal – and outlines their functioning according to the norms of the Code of Canon Law. The article further analyses the criteria for correct legal interpretation, including grammatical, logical, analogical, and teleological methods, as well as the importance of *ratio legis* for understanding a legal norm. Special attention is given to the issue of legal gaps (can. 19) and the ways they may be addressed

both by authorities applying the law and by canon law scholarship. The author emphasizes that proper interpretation not only facilitates the application of law but also promotes its acceptance and strengthens the law's role in building ecclesial community.

Keywords: canon law, authentic interpretation, declarative interpretation, doctrinal interpretation

Wprowadzenie

Działalność legislacyjna, obejmująca stanowienie ustaw i innych aktów prawnych, wymaga, aby ich adresaci poznali i właściwie rozumieli wolę ustawodawcy, a finalnie – aby ją zaakceptowali i wprowadzili w życie. W tym procesie doniosłą rolę odgrywa interpretacja prawna, stanowiąc swoiste „dopełnienie” działalności ustawodawcy. Chodzi zatem o to, aby ustawy służące realizacji dobra wspólnego zostały właściwie zrozumiane i przyjęte dzięki poznaniu myśli ustawodawcy (*mentem legislatoris*), której ostatecznym zwieńczeniem winno być powstanie wspólnoty stanowiącej najdoskonalszą formę danej społeczności.

1. Waga i znaczenie interpretacji prawnej

Interpretacja prawna odgrywa kluczową rolę w procesie poznawania i rozumienia ustawy. Jej pominięcie mogłoby pociągnąć poważne konsekwencje społeczne. Sobański podkreśla, że choć ustawa nie wymaga „akceptacji aprobującej ze strony adresatów”, to jednak „realizuje swój sens, gdy jest przestrzegana” [Sobański 2001, 112]. Akceptacja wykonawcza – przestrzeganie prawa – nie warunkuje obowiązywania ustawy, lecz nie pozostaje wobec niej obojętna [tamże, 113].

Ustawy nieprzyjęte lub nieprzestrzegane, a także te, które pierwotnie przestrzegano, a następnie odrzucono, tracą swoją moc prawną¹. Według orzeczenia Kongregacji Soboru, ustawa niestosowana przez dziesięć lat *cadit in desuetudinem*².

Biskupi mają prawo i obowiązek zgłaszać papieżowi zastrzeżenia (*ius remonstrationis*) wobec ustawy, którą uznają za niestosowną lub szkodliwą [tamże, 115]. Milczenie papieża jest traktowane jako uwzględnienie zastrzeżenia.

¹ Benedictus PP. XIV, *De Synodo dioecessana*, lib. XV, cap. 5, nr 3.

² Congregatio Concilii, *De desuetudine legis*, AAS 17 (1925), nr 10, s. 1025.

Zgodnie z kan. 212 § 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.³ istnieje także prawo wiernych do złożenia prośby o zmianę ustawy (*ius supplicationis*).

2. Rodzaje interpretacji prawnych

W literaturze wyróżnia się przede wszystkim: interpretację autentyczną, dokonywaną przez organ ustawodawczy lub przez organ wyposażony w delegowaną władzę (kan. 16 § 2), interpretację deklaratywną, która – gdy jedynie wyjaśnia słowa pewne same w sobie – działa wstecz; natomiast interpretacja zawężająca, poszerzająca lub wyjaśniająca normę wątpliwą nie działa wstecz.

Interpretacja może być dokonywana również przez władzę sądowniczą lub administracyjną w konkretnej sprawie (kan. 16 § 3). Tego typu interpretacja nie posiada mocy ustawy i wiąże jedynie osoby, których dotyczy. Sobański zauważa, że spór co do jej zaliczenia do interpretacji autentycznej „nie ma większego znaczenia praktycznego” [tamże, 120].

Obok interpretacji autentycznej istotną rolę odgrywa interpretacja doktrynalna, która, choć nie ma mocy wiążącej, stanowi ważny element rozwoju prawa. Jej wartość zależy od siły argumentacji. Interpretacja prywatna – przy zachowaniu znajomości prawa – może pełnić funkcję istotnego narzędzia wyjaśniającego [Wilemska 1998, 87].

3. Przyjęcie i uznanie interpretacji autentycznej

Autentycznie interpretuje ustawę ustawodawca, jego następca oraz ten, komu powierzono władzę autentycznej interpretacji [Sobański 2001, 123]. Powierzenie tej władzy oznacza przekazanie kompetencji ustawodawczej w zakresie obowiązujących już norm.

Od interpretacji autentycznej nie ma odwołania, co wynika z zasady jedności władzy w Kościele: papieskiej w Kościele powszechnym i biskupiej w Kościołach partykularnych. Ponieważ papież i biskupi pełnią role ustawodawcze, wykonawcze i sądownicze, a jednocześnie są nauczycielami wiary,

³ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego promulgowany przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku*. Stan prawny na dzień 18 maja 2022 roku. Zaktualizowany przekład na język polski, Pallottinum, Poznań 2022.

ich działalność pozostaje ściśle zespolona z wykładnią oraz stosowaniem prawa kościelnego [tamże, 124].

4. Kryteria rozumienia normy prawnej

Punktem wyjścia interpretacji jest tekst ustawy. Jednak ze względu na specyfikę języka prawnego Sobański podkreśla konieczność uwzględnienia nie tylko znaczenia potocznego terminów, lecz również ich funkcjonowania w tradycji teologicznej, prawnej i kanonicznej [tamże, 128].

Interpretacja wymaga wzięcia pod uwagę powiązań syntaktycznych i kontekstowych, zarówno bezpośrednich, jak i systemowych. Gdy interpretacja gramatyczna i logiczna nie przynosi jasnego rezultatu, kan. 17 wskazuje reguły pomocnicze: miejsca paralelne (interpretacja analogiczna) oraz cel ustawy (interpretacja teleologiczna).

Cel ustawy należy ujmować w hierarchii: *salus animarum*, *finis operantis*, *finis operis*, a kluczowe znaczenie ma *ratio legis* [tamże, 132]. Ustawodawca niekiedy sam wyjaśnia cel normy, jak np. w motu proprio *Ad tuendam fidem*⁴.

5. Przypadek luki prawnej

Brak regulacji prawnej w danej sprawie – poza ustawami karnymi – podlega dyspozycji kan. 19. Sobański wskazuje, że głównymi adresatami tego kanonu są organy stosujące prawo, które mają obowiązek sięgać po środki interpretacyjne przewidziane w normie [tamże, 133].

Autor zauważa, że komentatorzy prawa także mogą proponować wypełnienie luk, choć ich propozycje mają charakter doktrynalny [tamże, 140]. Dla wiernych kan. 19 może stanowić wskazówkę w poszukiwaniu sprawiedliwych rozwiązań w przypadkach nieuregulowanych.

Zakończenie

Funkcja i znaczenie interpretacji prawnej stanowią kluczowe zagadnienia dla zrozumienia ustawy i jej stosowania. Analiza tematu ukazuje, że choć

⁴ Ioannes Paulus PP. II, Litterae apostolicae motu proprio datae quibus normae quaedam inseruntur in Codice Iuris Canonici et in Codice Canonum Ecclesiarum Orientalium *Ad tuendam fidem* (18.05.1998), AAS 90 (1998), s. 457-61.

nie wydaje się on szczególnie nowatorski, obejmuje liczne kwestie o dużej wadze teoretycznej i praktycznej. Szczególnie należy podkreślić społeczną wartość interpretacji, dzięki której ustawy stają się bardziej zrozumiałe i przyswajalne dla swoich adresatów.

PIŚMIENNICTWO

- Sobański, Remigiusz. 2001. *Nauki podstawowe prawa kanonicznego*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.
- Wilemska, Elżbieta. 1997. „Interpretacja prawa.” W *Encyklopedia katolicka*, t. 7, 354-56. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.